

Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет

УДК.930.1
ББК 63
I - 90

ІСТОРІЯ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Матеріали регіональної науково-практичної
конференції молодих вчених, аспірантів,
здобувачів, магістрантів

Випуск III

Рівне – 2008

Історія очима молодих дослідників. Збірник наукових праць.
Випуск 3 / Редкол.: В.Шеретюк, Л.Галуха, П.Савчук, Р.Давидюк. –
Рівне: РДГУ, історико-соціологічний факультет, 2008. – 287 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних
проблем української та світової історії, виголошені на регіональній
науковій конференції молодих вчених, аспірантів, здобувачів,
магістрантів 13 грудня 2006 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний
факультет).

Редколегія:

Шеретюк В.М. – голова редколегії, кандидат історичних наук, доцент
Галуха Л.Ю. – заступник голови редколегії, кандидат історичних наук,
доцент

Савчук П.О. – кандидат історичних наук, професор
Давидюк Р.П. – кандидат історичних наук, доцент

Літературне редагування:

Бородинська Л.І. (розділи 1,3)

Кревська Г.А. (розділ 2)

Тимочко І.Б. (розділ 1)

Рецензенти:

Троян С.С. – доктор історичних наук, професор

Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою Радою Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 11, від 27.06.2008 р.)

© Історико-соціологічний факультет РДГУ
© Українське історичне товариство при
історико-соціологічному факультеті РДГУ

Джерела та література

1. Авдієв В.І. Історія Стародавнього Сходу. – К.: Радянська школа, 1954. – 732 с.
2. Всемирная история. В 10 т. Глав. ред.: Е.М. Жуков. Т. 1. Под ред. Ю.П. Францева, И.М. Дьяконова, Г.Ф. Ильина, С.В. Киселева, В.В. Струве. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1955. – 747 с.
3. Герни О.Р. Хетты. Пер. с англ. М.: Наука, 1987. – 239 с.
4. Древние цивилизации. С.С. Аверинцев, В. П.Алексеев, В. Г.Ардзинба и др.; Под общ. ред. Г.М.Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – 479 с.
5. История Востока. В 6 т. Т.1. Восток в древности. Р.Б.Рыбаков, Л.Б.Алаев, К.З.Ашрафян. – М.: Издательская фирма „Восточная литература” РАН, 2000. – 688 с.
6. История Древнего Востока. А.А.Вигасин, М.А.Дандамаев, М.В.Крюков и др.; Под ред. В.И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 1988. – 416 с.
7. История Древнего Мира. В 3 кн. Кн.1. Ранняя древность. Под ред. И.М.Дьяконова, В.Д.Нероновой, И.С.Свенцицкой. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства „Наука”, 1983. – 384 с.
8. История Древнего Востока: Материалы по историографии: Учебное пособие. Сост. А.А.Вигасин, С.С.Соловьева, О.В.Томашевич. Под ред. В.И.Кузицина, А.А.Вигасина. – М.: Издательство МГУ, 1991. – 200 с.
9. Источниковедение истории Древнего Востока. Под ред. В.И.Кузицина. – М.: Высшая школа, 1984. – 392 с.
10. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 592 с.

УДК: 93 (292.464) „14/19”

Петлюк І.В.,
аспірант кафедри
всесвітньої історії РДГУ
Науковий керівник:
доц. Савчук П.О.

БОСНІЙСЬКІ СЛОВ'ЯНИ-МУСУЛЬМАНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (XV – поч. XX ст.)

Південна частина Східної Європи (Балканський півострів) – це регіон фізикогеографічної, культурної і політичної фрагментації. Іллірійці, слов'яни, турки, угорці та інші народи зведені тут до купи зблизька і здалека. Етнічні та культурні відмінності підтримували серед них хронічні конфлікти [1; 115]. Найбільш заплутана конфесійна ситуація склалася в Боснії і Герцеговині. Ізолюваність релігійних общин призвела до того, що національні рухи мусульман, православних та католиків розвивалися паралельно, відбувалося розходження між ними у звичаях, мові, ментальності. Що ж до боснійських мусульман, то вони ще до I Світової війни досягли рівня національної

самосвідомості, яка тісно була пов'язана з їхнім віросповіданням [2; 197]. Це єдина на Балканах група омусульманених корінних жителів, самоідентифікованих як слов'яни-мусульмани.

Однією з причин швидкого й досить легкого завоювання Боснії турками-османами була втрата Стефаном Томашевичем, останнім правителем, підтримки з боку патаренів. Патаренство з'явилося тут наприкінці XIII ст. Єретичне вчення, що ґрунтувалося на дуалізмі, уже наприкінці XIV ст. витиснуло як Православну, так і Католицьку церкви, ставши державною релігією, оскільки її сповідували деякі боснійські князі та знать [3; 129]. Заручившись підтримкою Риму у боротьбі з турецькою загрозою, боснійська влада, на вимогу папи, змушувала їх переходити у католицизм. Непосильний економічний ґніт і внутрішня нестабільність породили в широких верствах населення апатію й небажання захищати ослаблену державу. Серед селян стали поширюватися османіфіційські настрої, викликані чутками, що нібито під османською владою жити буде легше, ніж під боснійською. Починається масова, переважно добровільна, ісламізація населення. В результаті османського завоювання в Боснії виникла нова релігійна ситуація. Численна колись громада патаренів перестала існувати, замість неї поряд із традиційними католицизмом і православ'ям утвердилося мусульманство. Все це наклало глибокий відбиток на культурне й суспільно-політичне життя країни.

В 1592 р. сформувався Боснійський еялет, який був прикордонною областю Османської імперії. Наявність потужної системи самооборони давало можливість користуватися значним самоуправлінням. Місцеві феодалі, які прийняли іслам, практично були незалежні від візира, призначеного Стамбулом. Коли на початку XIX ст. султан спробував провести деякі реформи в Османській імперії, він наштовхнувся на активний спротив боснійських феодалів, які розглядали в них обмеження своїх прав. Великі виступи проти центральної влади відбувалися в 1821-1858 роках. Рух мусульман був призупинений в 1858 р. після турецького походу в Боснію [4; 48]. Хоча виступи носили консервативний характер, в них були присутні елементи національно-визвольної боротьби: крім відміни реформ, босняки вимагали розширення самоуправління, права самим вибирати боснійського візира. За турецькими джерелами, у першій пол. XVI ст. в Боснійському санджаку було 54% християн і 46% мусульман [5]. Мусульманська громада не була однорідною. Вона поділялася на корінних боснійців-мусульман, для яких рідною мовою була слов'янська, і турків та інших мусульман, що прийшли сюди в ролі

завойовників чи колоністів і говорили турецькою мовою. Слов'яномовних мусульман чомусь називали „турками”, та й самі вони вважали себе такими, усі інші мусульмани звалися османліями. Між мусульманами-прибульцями й омусульманеними боснійцями існував певний антагонізм. Останні звинувачували корінних жителів у порушенні канонів ісламу. Але зрештою прибульці, яких осіло у країні не більше 5%, були асимільовані місцевими мусульманами [6; 48]. Хоча переважна більшість мусульман спілкувалися боснійською мовою, в адміністративних установах, мечетях, школах використовувалися турецька й арабська мови. Через це боснійці-ісламісти ще більше віддалялися від своїх співвітчизників, поступово інтегруючись у мусульманську культурно-релігійну спільноту.

Поряд з традиціями культури і політичної орієнтації боснійських мусульман відрізняла від християнського населення і соціальна структура: панівний клас був мусульманським. Крім того, більшість мусульманського селянства не знало феодалної залежності від поміщиків (кметства). Основним об'єктом експлуатації були християни. Разом з тим, в XIX ст. по мірі росту національної самосвідомості поступово загострювалися протиріччя між боснійсько-герцеговинським панівним класом і центральною владою Османської імперії [7; 38].

Відношення між національним рухом мусульман, з однієї сторони, сербів і хорватів, – з іншої, були досить непростими. Це пояснюється тим, що останні заперечували індивідуальність мусульман і вважали їх, відповідно, або сербами, або хорватами. Саме тому політичні прагнення національного руху босняків переважно сприймалися як намагання зберегти владу Османської імперії, чи створити мусульманську державу.

Намагаючись примирити ці суперечності, Й.Юкіч висунув ідею про „боснійський народ”, яка була тісно пов'язана з концепцією ілліризму [8; 107]. Антиосманський рух бегів за автономію поступово ішов на спад. Натомість національний рух мусульман набирив сили. Чисельне співвідношення між трьома етнічними групами постійно змінювалося. До середини XIX ст. перехід з однієї віри (а відповідно з одної нації) в іншу не було таким рідкісним явищем. Відміна старовинного закону про смертну кару за перехід з ісламу в іншу релігію султаном Абдул-Меджідом після Кримської війни у 1856 р. сприяла цьому [9; 25].

Мова, що використовувалася в мусульманській художній літературі і публіцистиці, мала свої особливості. Існувала так звана „арабиця” – арабська азбука із знаками, необхідними для позначення

деяких звуків сербської і хорватської мов. У мову достатньо активно проникала арабська і турецька лексика. В XIX ст. „арабицею” на сербській і хорватській мовах, яку боснійські мусульмани стали називати „боснійською”, почали друкуватися книги. Вона стала гордістю боснійських мусульман, адже саме мова у відповідності з уявленнями того часу була основною рисою і етносу, і нації [10; 711-714]. При цьому боснійсько-мусульманські культурні кола не припинили повністю зв'язків із слов'янською культурою. Наприклад, поезія боснійських мусульман будувалася за тими ж сюжетами, що і сербська, але героями творів виступали прихильники ісламу. Проте, в ній використовувалися образи східної поезії та міфології. Розмовна мова була спільна для сербів, хорватів і мусульман, мала не лише загальні риси з сербською і хорватською мовами, але і суттєві відмінності від них [7; 38-39].

По мандату Берлінського конгресу, який підвів межу під найбільшою міжнародною кризою XIX ст. (1875-1878 рр.), австро-угорські війська, подолавши збройний опір населення, здійснили окупацію двох османських провінцій – Боснії і Герцеговини. Формально ці землі залишалися провінцією Османської імперії, а їхнє населення вважалося підданими султана, яким гарантувалося право вільного віросповідання. Відбулася корінна зміна в положенні слов'ян-мусульман, привілейоване становище яких почало підриватися. Серед боснійських мусульман найбільш сильні позиції знову ж таки займали феодалі-землевласники, наприкінці XIX ст. вже була група представників торговельного і банківського капіталу з числа мусульман [11; 338].

Незважаючи на те, що австрійська влада залишила для заможної мусульманської верхівки (бегавату) земельну власність і всі привілеї, їй так і не вдалося здобути необхідного впливу серед мусульманського населення, яке здебільшого не погоджувалося з окупацією. В кінці 1881 р. був прийнятий закон, який вводив в Боснії і Герцеговині обов'язкову військову повинність. Таке нововведення викликало серйозні заворушення в Східній Герцеговині, що переросли в селянське повстання 1882 р., в якому брали участь і сербське, і мусульманське населення. Воно було жорстоко придушене, але замість військового окупаційного режиму було запроваджено цивільний.

Серед жителів, по перепису 1879 р., нараховувалося православних 42,8%, католиків – 18,08, мусульман – 38,73% [12; 185]. Після окупації територія краю потрапила під управління імперського міністра фінансів угорця Б.Каллая, який намагався відтворити на основі історичної свідомості „боснійську національність”, заперечуючи національну індивідуальність всіх трьох етнічних груп [13; 192]. У

такий спосіб Австро-Угорщина намагалася позбавити Туреччину й Сербію підстав для втручання в боснійські справи під приводом захисту інтересів мусульман і сербів.

Більшість міщан сповідували іслам. За даними 1895 р. з 47 міст Боснії і Герцеговини в 40 мусульмани складали абсолютну більшість, а в 2 – відносно. Поступово частка мусульман у містах зменшувалася [4; 55]. У найбільш сприятливих умовах опинилися хорвати (віденський уряд бачив у них опору своєї влади в завойованих провінціях). Чиновників із місцевого населення вибирали перш за все з хорватів. Так, у 1907 р. з місцевих чиновників 61% були хорватами, 29,94% – сербами і лише 8,6% – мусульманами [14; 29-39]. Крім цього, влада все більше урізувала привілеї мусульман. Мусульманські лідери, захисники інтересів бегів, виступали за повне збереження старої аграрної системи і тих прав, якими користувалися мусульмани в османській період. Їх спротив посилювався, виливаючись час від часу в повстання (наприклад, під керівництвом Хаджі Лоя). Таке становище мусульман призвело до їх масової еміграції в турецькі землі (сьогодні там існує боснійська діаспора, що налічує близько 3 млн. чол.). Особливо посилювався потік переселенців після анексії краю 1908 р. Цьому процесу влада не тільки не перешкоджала, а й переселяла на звільнені землі колоністів з інших регіонів монархії.

На відміну від християн, боснійські мусульмани до часу австро-угорської окупації не виявляли ніяких ознак самоідентифікації, оскільки в цьому не було практичної потреби. Вони просто вважали себе складовою частиною осmano-мусульманської культурно-релігійної спільноти і не йшли на зближення зі своїми співвітчизниками-християнами. Уже в 1898 р. мусульманськими поміщиками і буржуазією була створена перша політична партія – Мусульманська народна організація. В наступному році боснійські мусульмани розпочали боротьбу за церковно-шкільну автономію. Її очолили представники духовенства і феодалів-землевласників. Соціальна суть цього руху полягала в намаганні бегів захистити свої позиції, разом з тим вона сприяла згуртуванню боснійсько-мусульманського етносу. Сербські дипломати в Константинополі всіма засобами підтримували боротьбу за сербську і мусульманську церковно-шкільну автономію [15; 67-69], вбачаючи в цьому один із способів для об'єднання цих земель із Сербією. Добиваючись цієї автономії, Мусульманська народна організація тимчасово виступала разом із Сербською народною організацією, яка боролася за власну церковно-шкільну автономію. Їх об'єднувала точка зору, що Боснія

і Герцеговина знаходяться під суверенітетом султана, а австро-угорська влада – це тимчасове явище. Так, у 1902 р. у місті Славонські Брод було підписано сербо-мусульманську угоду, в основі якої лежала ідея створення з Боснії і Герцеговини сербської автономної області під суверенітетом Туреччини. При цьому кожна із сторін розуміла угоду по-своєму: якщо серби розглядали турецький суверенітет як етап на шляху до об'єднання з Сербією, то мусульмани вважали його остаточним вирішенням боснійської проблеми [6; 50-51]. Боротьба мусульман за церковно-шкільну автономію увінчалася успіхом в 1909 р. Анексувавши Боснію і Герцеговину, правлячі кола Австро-Угорщини намагалися заручитися підтримкою місцевої буржуазії і тому пішли на цю поступку [11; 337].

В 1907-1910 рр. в мусульманському середовищі прискорився процес диференціації: поруч з консервативно-клерикальною частиною (бегі, духовенство) активізувалися ліберально-буржуазні представники – молода мусульманська інтелігенція. Ще в кінці XIX ст. в середовищі мусульман почав з'являтися прошарок по-європейськи освіченої інтелігенції, яка вважала боснійських мусульман слов'янським етносом і пропагувала європейську культуру. В кінці XIX - на початку XX ст. поряд із сербською просвітницькою організацією „Просвета” і хорватським „Напредак” створюється мусульманська – „Тайрет”. У цей період значно зросла кількість періодичних видань, серед яких лише мусульманських виходило більше 20 [16; 89-90]. В 1906 р. виникло нове об'єднання мусульман – Мусульманська національна організація. Вона видавала газету з промовистою назвою „Мусаваат” („Рівність”). Згодом з цієї організації виділилась група, що представляла інтереси молоді буржуазії, – „Мусульманська самостійна організація”, а в 1909 р. з'явилася „Мусульманська прогресивна партія” (друкований орган „Мусульманська свідомість” виходив сербсько-хорватською мовою) [12; 194].

На початку XX ст. мусульманська молодь радикалізувалася. В Боснії на цей час вже діяли два гуртки мусульманської оmlадини (антигабсбурзький культурно-просвітницький і суспільно-політичний рух), які групувалися навколо журналів „Бісер” і „Гайрет”. Ідеологами оmlадинського руху в Боснії були поети А.Шантіч та П.Кочіч, в Герцеговині – В.Гачінович. В 1910 р. тут виникла відома радикальна організація „Млада Босна”, учасники якої перебували під впливом різної ідеології (2/3 її складу становили серби, 1/3 – хорвати та мусульмани) [17; 44].

Політика австро-угорської влади стосовно трьох етнічних груп Боснії і Герцеговини не була послідовною. Спочатку імперська влада

намагалася не зачіпати інтереси великих землевласників (мусульман) і робила спроби поєднувати їх з новими реаліями часу. Згодом було взято курс на заперечення національної індивідуальності всіх етнічних груп. Після невдалого експерименту Б.Каллая про створення „боснійської нації” можна було забути; Відень взяв курс на задоволення національних вимог, що аж ніяк не розв’язало міжетнічні суперечності. Найбільшою помилкою влади було прийняття конституції Боснії і Герцеговини 1910 р., яка звела функції сабору (місцевого законодавчого органу) до простої реєстрації загальноімперських урядових рішень [18; 658-659]. Виборча система будувалася на основі поділу населення за майновим становищем, освітнім цензом і релігійною належністю. Виходило так, що дві курії, які представляли меншість населення (великі землевласники, вищі чиновники, інтелігенція та міщани) мали в саборі більшість. Проводячи вибори у такий заплутаний спосіб, „магометанські” землевласники набирали вдвічі більше голосів [19; 206]. Таким чином, Габсбурзька влада утверджувала соціальну приниженість сербо-хорватської більшості. В той час, як більшість партій виступило проти урізаної конституції, мусульманські партії підтримали її. В роки війни політичне життя в Боснії і Герцеговині різко пішло на спад. Під впливом австро-угорських невдач на фронтах Першої світової війни і революції в Росії висловлювання партійних діячів з національного питання ставали все більш визначеними. Мусульмани продовжували стояти на позиції автономії Боснії і Герцеговини.

Самовизначення боснійських мусульман відбулося ще до Першої світової війни. Османська влада не змогла інтегрувати «іншородний» організм у мусульманську спільноту. Досвід державотворення балканських народів показує, що історія для них не є „філософією в прикладах”. Великою помилкою Б. Тіто, лідера повоєнної Югославії, було проголошення 1974 р. „мусульманської нації” в Боснії. До цього ніхто ніде і ніколи не виділяв національність за релігійною ознакою. Мусульманами оголошувалися всі, чиї предки прийняли іслам у період турецького володіння на Балканах. Представники новопроголошеної нації дуже швидко довели, що мусульмани з’явилися в Боснії і Герцеговині задовго до народження Пророка Мухамеда. Звідси „Ісламська декларація” Алії Ізетбеговича з ідеєю створити там ісламську державу, звідси лозунг „Боснія і Герцеговина – для мусульман”, а також громадянська війна, що забрала життя 250 тис. людей, зруйнувала значну частину боснійської культурної спадщини та інфраструктури.

Європі, яка намагається швидко підняти Боснію і Герцеговину до рівня розвинутих країн, необхідно згадати історичний досвід Австро-Угорщини. І сьогодні, як і в 1878 р., стоїть, хоч і у видозміненому вигляді і в новій історичній обстановці, питання: яким чином і за який термін відсталі в своїй економіці та інфраструктурі території без відповідної соціальної бази, з іншими традиціями міжетнічних відносин і державності зможуть влитися в європейське співтовариство.

Джерела та література

1. Половинна І.П. Фізична географія Європи. – К., 1998. – 148 с.
2. Освободительное движение народов Австрийской империи. М., 1980. – 247 с.
3. Скворцов Н.Г. Этничность и трансформационные процессы. В кн.: Этничность. Национальные движения. Социальная практика. СПб., 1995. – 189 с.
4. Чуркина И.В. Национальная церковь и формирование южнославянских наций // Вопросы истории. – 2001. – № 3. – С. 39-49.
5. <http://en.wikipedia.org/wiki/muslims>.
6. Чорній В. Боснія і Герцеговина: з історії етносів і релігій // Людина і світ. – 2001. – № 7. – С. 45-51.
7. Романенко С.А. Югославия: История возникновения. Кризис. Распад. Образование независимых государств. – М., 2000. – 380 с.
8. История литературы западных и южных славян. – М.: Институт славяноведения, РАН, 1997. – Т. I. – 187 с.
9. Лещиловская И.И. Иллиризм. М., 1968. – 112 с.
10. Malcolm N. Bosnia. A Short History. London, 1994.
11. Фрейдзон В.И. К истории Боснийско-мусульманского этноса // Формирование наций в Центральной и Юго-Восточной Европе. М., 1981. – 376 с.
12. Балканы в конце XIX – начале XX века. Очерки становления национальных государств и политической структуры в Юго-Восточной Европе. / М.А.Бирман, С.И.Данченко, И.С.Достян; Отв. ред. Ю.А.Писарев. – М.: Наука, 1991. – 352 с.
13. Вяземская Е.К. Государственно-правовое и политическое развитие Боснии и Герцеговины в 1878-1918 гг. В кн.: Босния в кон. XIX – нач. XX в. – М., 1991 г.
14. Хершак Э., Кумпес Й. Два типа этничности (хорватские и сербские примеры) // Этнографический обзор. – 1993. – № 4. – С. 29-39.
15. Malcolm N. Kosovo and Bosnia: three points // The National Interest. Winter 1998/99.
16. Esad Hecimović, Garibi: Mudžahedini u BiH 1992–1999, Fondacija Sina, Zenica, 2006.
17. Писарев Ю. Образование Югославского государства. М., 1975. – 248 с.
18. Яровий В. Новітня історія Центральної Європи та Балканських країн ХХ ст. Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Генеза, 2005, – 816 с.
19. А.Дж.Тейлор. Габсбурзька монархія 1809-1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини. – Львів, ВНТЛ: Класика, 2002. – 268 с.

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	3
Мирончук М. ЗАХІДНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО.....	3
Прокопчук С. БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 р. У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЛІТОПИСІ XVII-XVIII ст.....	8
Парфенюк В. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА У МІФАХ ТА ФАКТАХ.....	14
Мельник І. СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	22
Копищик А. ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ.....	28
Кукурудза А.Р. ІДЕЙНО-НАЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ АВТОКЕФАЛІЇ УАПЦ.....	32
Рачок В. УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	39
Фалат О. ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	47
Самсонюк Т.М. ДІЯЛЬНІСТЬ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ 1939-1941 РР.: РАДЯНСЬКА ТА ПОСТРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ.....	53
Кратюк І.Б. „ДОПОМІЖНА УКРАЇНСЬКА ПОЛІЦІЯ” ЯК СУБ’ЄКТ ГОЛОКОСТУ.....	63
Михальчук Р. ЖОВТЕНЬ 1942-ГО: ТРАГЕДІЯ МІЗОЦЬКИХ ЄВРЕЇВ.....	68
Писцьо В. СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ОСТАРБАЙТЕРІВ У РОКИ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	78
Карпуніна Т.О. ХОЛІМСЬКО-ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ, ЇЇ ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ.....	85

Вертелецька Н.В. ОСОБЛИВОСТІ „РАДЯНІЗАЦІЇ” НА РІВНЕНЩИНІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	91
Бондарчук-Саввон Н.С. МІСТО ІЗЯСЛАВ У ЕТНОНІМАХ ТА ТОПОНІМАХ.....	96
ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ	103
Калитюк О.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ХЕТТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	103
Петлюк І.В. БОСНІЙСЬКІ СЛОВ’ЯНИ-МУСУЛЬМАНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (XV – поч. ХХ ст.).....	109
Давидчук С.Ю. ІНКОРПОРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ В РОСІЙСЬКЕ ДВОРЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У XVIII ст.....	117
Кедрук О.П. „ОСВІЧЕНИЙ АБСОЛЮТИЗМ”: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	124
Шмид О.П. ЧЕСЬКА АГРАРНА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.....	129
Івчик Н.С. ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ ЩОДО НІМЦІВ ВОЛИНІ У ХІХ ст.....	136
Нагорнюк О.М. ДЕМОГРАФІЧНИЙ СКЛАД РОСІЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ В 1920-х -1930 рр.....	145
Долганов П.С. МІЩАНСЬКЕ БРАТСТВО – АРТИКУЛЯТОР ІДЕЇ ЗМІН СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ СУБ’ЄКТІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ.....	150
Бунечко С.М. НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КРЕДИТУВАННЯ ТОРГОВЦІВ У ПОЛЬЩІ (1930-ті РОКИ).....	156
Сухий П.В. КОЗАЧІ ФОРМУВАННЯ У ВЕРМАХТІ ТА СС.....	163
Галуза В.П. УКРАЇНСЬКА „ЦІНА” ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНАХ – ТАЄМНИЦЯ ЗА СІМОМА ЗАМКАМИ?.....	171
Федюкевич О.В. ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ: ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ СИЛ.....	178

Козлюк Р.В. СЕРЕДНЯ АЗІЯ І КАВКАЗ: МІЖ РОСІЄЮ І США.....	184
Іванченко О.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ТА СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ.....	188
Коломис Р.В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ.....	193
Желізняк В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН: ВИТОКИ І СТАНОВЛЕННЯ.....	203
ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ.....	206
Ісічук Т.С. ХРИСТІЯНСЬКИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ.....	206
Бородинська Л.І. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....	212
Єфимець А.К. НА ДДНІПРЯНСЬКІ ЕМІГРАНТИ У КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ (1921-1939).....	217
Пивоварчук Н.М. МІЖВОЄННА ПРАГА – РОСІЙСЬКИЙ ОКСФОРД.....	222
Олексій Заворотній БЕРЕСТЕЦЬКА СІЧА. ДРАМА.....	226
ЗМІСТ.....	285

Наукове видання

Історія очима молодих дослідників

*Збірник матеріалів регіональної наукової конференції
молодих вчених, аспірантів, здобувачів, магістрантів*

Випуск 3

Відповідальні за випуск: **Шеретюк В.М.** – кандидат історичних наук,
доцент, декан історико-соціологічного
факультету РДГУ
Галуха Л.Ю. – кандидат історичних наук,
доцент, заступник декана історико-
соціологічного факультету РДГУ

Комп'ютерна верстка: *Бородинська Л.І., Самсонюк В.Б., Третяк О.Ю.*
Комп'ютерний макет: *Третяк О.Ю.*

Позиція редколегії може не збігатися з думками авторів
Відповідальність за наукову точність і грамотність матеріалів несуть
автори та їх наукові керівники

Підписано до друку 15.07.2008 р. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 15,2.
Наклад 100 прим. Зам. №55/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний
університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету